

Фокіна Т. В. Модель виховної системи сучасного навчального закладу Школи зростання особистості (*впроваджується з 2005 року*) / Теорія і практика організації інноваційного процесу виховання. Наук.-метод. збірка. / Упорядник О. І. Чешенко. – Одеса, 2014. – 327 с. – С. 76-92.

Т. В. Фокіна,
Котовський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня I-III ступенів школа – ліцей» Одеської області

МОДЕЛЬ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ШКОЛИ ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ

(впроваджується з 2005 року)

Сучасна школа вимагає переосмислення підходів до виховання, оновлення змісту, форм і методів духовного становлення особистості на основі життєтворчості учня, створення сприятливих умов для зростання його особистості, самореалізації у різних видах діяльності.

Намагаючись знайти нові, нестандартні шляхи вирішення цієї проблеми, ми створили і реалізуємо модель виховної системи **Школи зростання особистості**, де значна увага приділяється вихованню людини як творця свого життя, оволодінню кожним учнем мистецтвом своєї життєвої стратегії, культурою самовизначення.

Одним із пріоритетних напрямків своєї діяльності ми визначили створення комфортного виховуючого середовища, де враховуються інтереси і запити всіх учасників навчально-виховного процесу, які виявляють особистісно-розвиткову взаємодію. У тісній співтворчості, партнерстві педагогів, учнів, батьків виховується особистість, яка має розвинену життєву компетентність, спроможна самостійно збагачувати її в процесі реалізації власної життєвої стратегії, творення свого індивідуального життя та участі у творенні життя суспільства.

Основою, на якій ґрунтується зміст виховного процесу Школи зростання особистості є КУЛЬТУРА в різних її проявах: *культура знань, культура творчої діяльності, культура здоров'я, культура почуттів і спілкування, культура самовизначення.*

Ці аспекти допомагають педагогічному колективу, батькам, учням забезпечити гармонію між собою, іншими людьми, природою діяльності людини у системі нових відносин.

Виховна діяльність Школи зростання особистості передбачає вміння вчителів надавати допомогу в організації життя учнівського колективу та колективній творчості учнів, яка забезпечує досягнення цілей і завдань. Вони полягають у вихованні учнів як громадян демократичної держави, що шанують власну гідність та гідність інших людей, вміють вільно висловлювати свою життєву позицію, поважають культуру свого та інших народів, є незалежними у вчинках і судженнях, толерантними.

Результатом виховної діяльності школи зростання особистості має стати набуття учнями життєвих компетентностей: навчальної, культурної, здоров'язбережувальної, інформаційно-комунікативної, соціальної, громадянської, підприємницької.

Своїм *девізом* ми обрали слова **видатного педагога Софії Русової**: «Виховання мусить мати на меті виробити людину з широким розумінням своїх громадських

обов'язків, з належним високо розвинутим розумом, братерським почуттям до всіх людей, людину здатну до роботи, таку, яка ніде ні при яких обставинах не загине морально, фізично й проведе в життя незалежну думку».

Провідна ідея виховної системи Школи зростання особистості – формування відповідальної, творчої креативної особистості, яка володіє навичками самопізнання, самокорекції, самовиховання, що відкрита до сприйняття інших культур, цінує свободу, поважає людську гідність та індивідуальність, здатної до успішної самореалізації у сучасному житті.

Мета виховної системи – створити комфортне виховуюче середовище, що ґрунтується на демократичних засадах, співтворчості учителів, учнів, батьків, спрямованої на внесення соціально доцільних змін у напрямки індивідуального розвитку особистості, що сприяють її зростанню.

Головні завдання:

- ⇒ Виховання особистості, здатної приймати рішення у ситуації морального вибору і нести відповідальність за них перед собою, суспільством, державою.
- ⇒ Створення умов для саморозвитку особистості.
- ⇒ Формування розуміння здоров'я як особистої та громадської цінності, мотивації ведення здорового способу життя.
- ⇒ Формування навичок толерантної поведінки, конструктивного розв'язання конфліктних ситуацій.
- ⇒ Виховання духовно багаті особистості, патріота і громадянина своєї Батьківщини.
- ⇒ Створення умов для співтворчості педагогів, учнів, батьків.
- ⇒ Підготовка до суспільно-громадянської та фахової соціалізації учнів.
- ⇒ Формування навичок проектування свого життя.
- ⇒ Забезпечення науково-методичного супроводу виховної системи.
- ⇒ Гармонізація взаємин школа - родина.

Новизна. За інноваційним потенціалом досвід роботи можна охарактеризувати як *комбінаторно-моделюючий*. Використовуючи багатий досвід видатних педагогів:

- В. Сухомлинського (*ідеї гуманізації освіти та виховання через середовище*);
- І. Іванова (*ідеї і технології колективної творчої діяльності*);
- В. Караковського (*ідеї педагогіки співробітництва*);
- С. Русової (*громадянське виховання*)
- та інших нами створена виховна система *Школи зростання особистості*.

Новацією є діяльнісний підхід до створення умов зростання особистості через **партнерство** всіх учасників виховного процесу та соціуму на основі педагогічної діагностики.

Виховна система ґрунтується на **принципах**: національної спрямованості, системності, цілісності, єдності національного і загальнолюдського, акмеологічності, суб'єкт-суб'єктної взаємодії та толерантності, особистісно орієнтованої спрямованості, превентивності, технологізації, які визначають **стратегію і напрями** активізації виховної діяльності навчального закладу.

Пріоритетні напрями виховної системи Школи зростання особистості:

1. Створення **сприятливого середовища** для особистісного зростання учнів, соціального захисту та захисту їх прав.
2. Поєднання всіх видів діяльності учнів і педагогів з метою створення оптимальних умов для **співробітництва, співтворчості, співдіяльності**.
3. Забезпечення **умов життєдіяльності учнів** щодо *збереження та розвитку їх духовного, фізичного, психічного та соціального здоров'я, формування здоров'язбережувальної компетентності*.
4. Формування **громадянської компетентності**, розвиток соціальної активності підлітків на засадах вдосконалення учнівського самоврядування, співпраці та співдіяльності їх із громадськими організаціями м. Котовська.
5. Вдосконалення діяльності підліткового **клубу «Дозвілля»** щодо *забезпечення інтересів, потреб, запитів дітей та учнівської молоді, розвитку їх талантів, здібностей, формування їх культурної, соціальної, інформаційно-комунікативної компетентностей*.
6. Розвиток у школярів рис **толерантної особистості**, яка спроможна жити і орієнтуватися у динамічному сучасному світі.
7. Впровадження **інноваційних методик, форм, прийомів виховання** щодо розвитку та удосконалення виховної системи школи.

Виховна система Школи зростання особистості має таку **структуру**:

- ☞ Річний цикл життєдіяльності Школи зростання особистості.
- ☞ Діагностика і планування виховної діяльності.
- ☞ Система зростання професійної компетентності класних керівників.
- ☞ Система учнівського самоврядування.
- ☞ Система роботи з батьками.
- ☞ Взаємодія з громадськими, державними організаціями.

СКЛАДОВІ
виховної система Школи зростання особистості

☐	<p>Впровадження Програми «Вчитися жити в сучасному світі» (чотири модулі: «Самопізнання особистості», «Саморозвиток особистості», «Самовиховання особистості», «Я обираю творчість») для учнів 6-11 класів (12-17 років).
<i>Автор Фокіна Т. В.</i></p>
☐	<p>Впровадження проекту «Толерантна особистість» для учнів 1-11 класів.
Проведення тренінгів, тематичних тижнів і годин спілкування.</p>
☐	<p>Введення та робота психологічних та валеологічних тренінгів для учнів 5-11 класів щодо <i>формування навичок здорового способу життя та профілактики шкідливих звичок.</i>
Підготовка та діяльність <i>волонтерів-учнів.</i></p>
☐	<p>Система превентивного виховання та правової освіти учнів і батьків.
Чітка взаємодія на партнерських засадах з службою у справах неповнолітніх, Центром соціальних служб для молоді при управлінні у справах сім'ї та молоді Котовського міської ради, кримінальною міліцією у справах дітей УМВС України.</p>
☐	<p>Науково-дослідницька діяльність учасників шкільної філії МАН.
Організація та робота шкільної секції «Інтелект» міського елітарного клубу «Ерудит» при філії міської Малої Академії Наук України.</p>
☐	<p>Розвинена система учнівського самоврядування на різних рівнях: загальноміському, загальношкільному, класному, клубному, гуртковому, тимчасовому (у різних видах діяльності) як у школі так і за місцем проживання.
Стажування старшокласників при відділах Котовського міської ради.</p>
☐	Діяльність шкільного підліткового клубу «Дозвілля» для учнів 5-11 класів.
☐	<p>Соціалізація учнів у громаді.
Активна участь старшокласників у суспільно-політичному житті міста, мікрорайону, школи. Проведення спільно з управлінням у справах сім'ї та молоді Котовського міської ради загальноміських, шкільних суспільно-політичних ток-шоу «Вчимося демократії», зустрічей з владою, політичними діячами, цікавими людьми краю.</p>

Зміст виховної мети Школи зростання особистості втілений у розробленій **МОДЕЛІ УЧНЯ** на всіх етапах розвитку школяра.

Моделі учня Школи зростання особистості

I ступінь (учні початкової школи)

„Становлення свого „Я” у колективі”

- Ставлення до життя, здоров'я.
- Ставлення до творчості, праці.
- Ставлення до прекрасного.
- Ставлення до школи як другої домівки.
- Ставлення до сім'ї, рідного краю, Батьківщини.
- Ставлення до народних традицій, звичаїв.
- Достатній рівень сформованості моральної культури.
- Достатній рівень розвитку комунікативних умінь і навичок.

II ступінь (учні 5-8 класів)

„Утвердження і розвиток особистості”

- Усвідомлення значущості оволодіння знаннями, навичками, уміннями.
- Формування морально-естетичних потреб, життєвих цінностей.
- Прагнення до здорового способу життя.
- Становлення громадянської позиції.
- Прагнення активної творчої самореалізації.
- Вміння спілкуватися та спільно діяти.
- Достатній рівень сформованості вміння робити ціннісний вибір.
- Достатній рівень інтелектуального розвитку.
- Достатній рівень сформованості вмінь самоаналізу особистості.

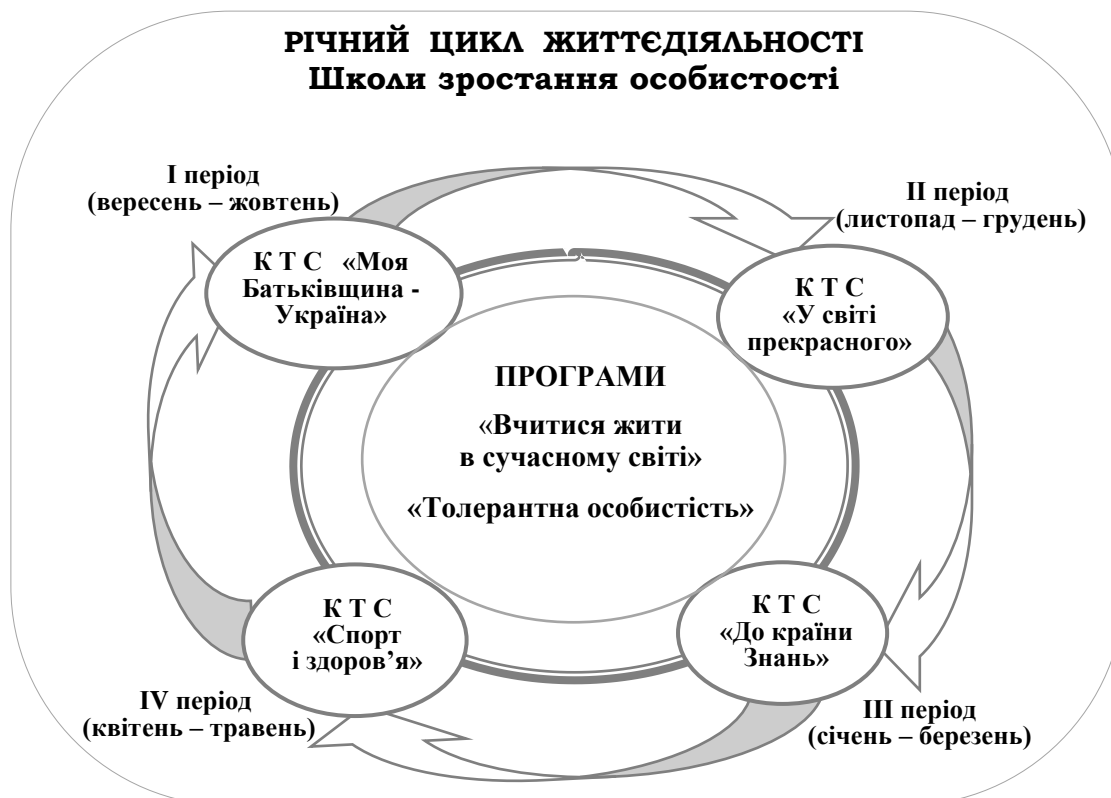
III ступінь (учні 9-11 класів)

„Шкільна зрілість”

(готовність особистості до самостійного життя)

- Творчо активна, сильна особистість, розвинена інтелектуально.
- Особистість, що проявляє почуття власної гідності (повага до себе та інших).
- Особистість відповідальна за своє здоров'я.
- Особистість збагачена духовно і морально-естетично.
- Особистість з власною громадянською позицією.
- Особистість здатна до вільного вибору і відповідальних рішень.
- Особистість, толерантна у всіх життєвих ситуаціях.
- Особистість, здатна адаптуватися в сучасних умовах.
- Високий рівень сформованості моральної культури.
- Високий рівень сформованості вміння робити ціннісний вибір.
- Високий рівень розвитку комунікативних умінь і навичок.
- Високий рівень інтелектуального розвитку.
- Високий рівень сформованості вмінь самоаналізу особистості.
- Високий рівень сформованості операціональних вмінь.
- Достатній рівень соціальної креативності.

У творчій співпраці вчителів та учнів викристалізувався АЛГОРИТМ планування і організації виховної роботи в школі. Навчальний рік розподіляється на **чотири тематичні періоди**, які передбачають проведення заходів за технологією колективних творчих справ (К Т С).

Ефективним чинником втілення в життя виховної системи Школи зростання особистості є впроваджувані нами програми: «Вчитися жити в сучасному світі» та «Толерантна особистість».

Програма «Вчитися жити в сучасному світі»

Програма «Вчитися жити в сучасному світі» розрахована на учнів 6-11 класів (12-17 років) із урахуванням їхніх вікових, індивідуальних та психолого-педагогічних особливостей.

Мета: сприяння формуванню навичок культури спілкування підлітків, оволодінню ними вміннями розв'язувати складні життєві ситуації без конфліктів; визначення ними своїх творчих та професійних здібностей; сприяння прогнозуванню та адекватному оцінюванню своїх та чужих вчинків, здійсненню інтелектуального пошуку.

Програма включає чотири модулі:

- «Самопізнання»,
- «Саморозвиток»,
- «Самовиховання»,
- «Я обираю творчість».

У кожному модулі визначені мета, основні завдання, розроблено тематику занять (по 5-6), методики проведення занять з використанням інтерактивних форм і методів їх проведення для різних вікових категорій. Підсумкове заняття кожного модуля завершується *творчим домашнім завданням*, виконання якого здійснюється учнями у формі міні-проектів, самоінтерв'ю, складання порад одноліткам щодо ефективного використання власного часу, успішності особистості, написання

тематичних міні-творів, творчих робіт у різних літературних жанрах (оповідань, п'єс і казок), колажу позитивних якостей особистості.

Реалізація Програми здійснюється у процесі організації різних заходів:

- ☞ тематичних занять;
- ☞ позаурочної та позакласної діяльності;
- ☞ роботи органів учнівського самоврядування;
- ☞ взаємодії з батьками, громадськістю, органами місцевого самоврядування.

На заняттях підлітки вчаться шукати шляхи активного подолання перешкод в процесі особистісного розвитку. Програма позитивно впливає на формування учнівського колективу. Підлітки бачать своїх однолітків цікавими людьми, здатними мислити, розмірковувати, досягати життєвих цілей. Вони вчаться дивитися на людей не з позиції одного вчинку, а з прогнозу розвитку кожного з них, з точки зору *проекції на майбутнє*.

До впровадження змісту Програми залучені як класні керівники, так і вчителі - предметники, адміністрація, батьківська громадськість. Класному керівникові ця програма допомагає краще зрозуміти своїх вихованців, ґрунтуючись на цьому, оперативно корегувати спрямованість виховних впливів, скеровувати енергію вихованців, їх інтелект у потрібному напрямку, розвиваючи творчий потенціал підлітків.

Програма «Толерантна особистість»

З 2007-2008 навчального року в школі впроваджується програма «Толерантна особистість», розрахована на учнів 1-11 класів, спрямована на розвиток у школярів риси толерантності з *метою* виховання відповідальних громадян, що відкриті до сприйняття інших культур, здатних цінувати свободу, людську гідність.

Програма сприяє розвитку здатності розуміти найважливіші принципи толерантності і застосовувати їх у повсякденному житті. Діти вчаться попереджувати конфлікти і конструктивно їх розв'язувати.

В процесі впровадження програми класні керівники застосовують сучасні методики, форми і прийоми роботи щодо розвитку толерантної особистості.

Програма розрахована на три роки, впроваджується згідно перспективного плану виховної роботи школи, здійснюється у різних *формах*:

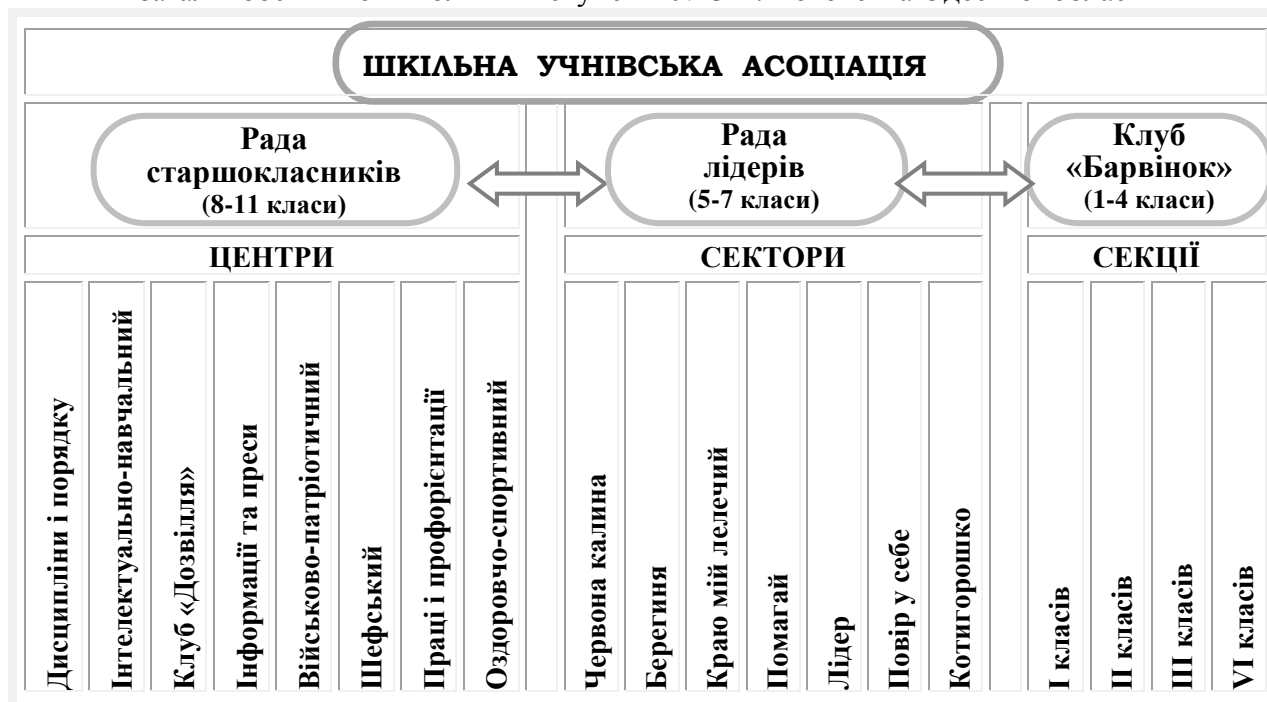
- ◆ заходи щодо вдосконалення культури спілкування;
- ◆ індивідуальні та групові заняття для учнів, вчителів, батьків з проблеми „шкільні конфлікти”;
- ◆ заняття клубу *шкільного активу* за напрямками:
 - а) *лідер*;
 - б) *школа демократичної культури*;
 - в) *екологія і діти*;
 - г) *милосердя*;
 - д) *світ врятується красою*.
- ◆ години спілкування, анкетування, диспути на тему «Риси толерантної особистості»;
- ◆ робота шкільної бібліотеки (бібліотечні уроки, виставки книг по темі «Толерантність»);
- ◆ регулярні науково-практичні семінари для вчителів з методики, форм, прийомів виховання толерантності;
- ◆ активна взаємодія з психологами міського центру соціальних служб для молоді.

Система учнівського самоврядування

Взаємовідносини учитель-учень ґрунтуються на принципах рівності суб'єктів, взаємодовірі, повазі і розумінні. Педагогічний колектив приділяє належну увагу співпраці з органами учнівського самоврядування, як вагомого чинника ефективності виховної системи. Протягом 17 років структура учнівського самоврядування змінювалася, удосконалювалася. Сьогодні в школі діє **шкільна учнівська асоціація**, яка консолідує діяльність учнівського колективу. До її складу входять: рада старшокласників (8-11 класи), рада лідерів (5-7 класи) та клуб «Барвінок» (1-4 класи).

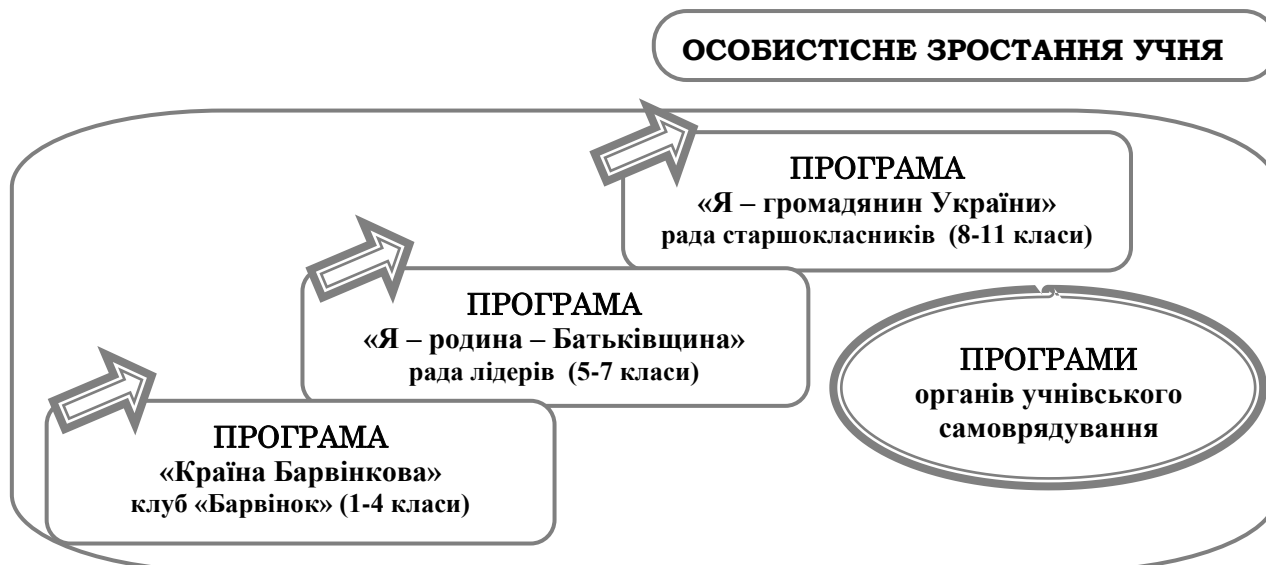
СТРУКТУРА УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 м. Котовська Одеської області

Шкільна учнівська асоціація спрямовує свою роботу на забезпечення змістовного, цікавого життя школярів, що сприяє формуванню фізично здорового, духовно багатого покоління, яке шанує свою громадянську, національну та особисту гідність, виявляє працелюбність та здатність до самонавчання та самовдосконалення. Кожен орган учнівського самоврядування працює за певною **програмою**.

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ УЧНЯ

Плануючи виховну роботу на рік радимося з учнівським активом. На кожний півсеместр рада старшокласників, рада лідерів та клуб «Барвінок» опрацьовують конкретні завдання, спрямовані на досягнення спільної мети: *створення умов для всебічного розвитку і особистісного зростання учнів.*

Підлітковий клуб «Дозвілля»

Важливою підсистемою виховної системи Школи зростання особистості є діяльність **підліткового клубу «Дозвілля»**, створеного при школі 16 років тому групою ентузіастів педагогів та учнів.

Клуб «Дозвілля» сприяє:

- ❖ створенню доброго морального мікроклімату у виховному середовищі життя дітей,
- ❖ формуванню засад культури життя,
- ❖ охопленню інтересів учнів та підлітків мікрорайону школи різного віку.

Напрями роботи підліткового клубу:

- ☞ розкриття та розвиток талантів і здібностей учнів;
- ☞ вдосконалення культури спілкування;
- ☞ інтелектуальне зростання учнів;
- ☞ громадська та громадянська соціалізація учнів;
- ☞ формування навичок здорового способу життя;
- ☞ правова освіта членів клубу.

Структура клубу склалася у процесі діалогу дорослих і школярів, являє собою ефективне та результативне поєднання *багатопрофільних та однопрофільних об'єднань*. У підлітковому клубі діють: секції «Ерудит» (5-11 класи), КВК (7-11 класи), психологічний тренінг «Життя без гачка» (8-11 класи), валеологічний тренінг «Скажемо курінню – «НІ!» (5 – 8 класи), вокальна студія (5-11 класи), гурток «Юний технік» (7-10 класи). Крім того працюють **секції учнів 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 класів**, які створені для учнів з несталими і нечітко вираженими інтересами, які можуть:

- ❑ по-перше, «визначитися», мають право переходити з одних секцій, студій, гуртків, що входять до клубу, до досягнення високих результатів у якомусь окремому виді діяльності,

- *по-друге*, мають можливість формувати культуру спілкування з однолітками, використання вільного часу, приймаючи участь у проведенні масових заходів.

Робота клубу планується по півсеместрах. Щомісяця проводяться два тематичні вечори для учнів 8-11 класів, а також по одному масовому заходу для учнів 5-7 класів. Перевага надається заходам інтелектуально-розвиваючого характеру, активним формам виховного впливу, це:

- ◆ конкурси знавців,
- ◆ брейн-ринги,
- ◆ зоряні години,
- ◆ заочні подорожі,
- ◆ літературні, музичні та театральні вітальні,
- ◆ зустрічі з цікавими людьми,
- ◆ зустрічі із працівниками міського центру здоров'я,
- ◆ вечори запитань,
- ◆ круглі столи на правову тематику
- ◆ та інше.

Правління і актив підліткового клубу особливу увагу приділяє *благодійній діяльності*, організації та участі у *культурно-масових заходах міста*:

- щорічно проводимо виїзди до Котовської школи-інтернату (новорічні ранки, свято "Як жили і воювали козаки", змагання "Веселі старти" та інше);
- приймаємо участь у проведенні свят для дітей-інвалідів у міському центрі реабілітації;
- організуємо новорічні вистави у мікрорайоні школи під час зимових канікул;
- організуємо допомогу і поздоровлення ветеранам війни і Збройних Сил, людям похилого віку.

У тісній співдіяльності правління клубу працює із шкільними радою старшокласників (8-11 класи), радою лідерів (5-7 класи), а також з активами класів і забезпечує кожному учню школи можливість вибору форм і методів роботи в позаурочний час за інтересами залежно від віку і рівня його підготовки.

Соціологічними групами, які працюють при правлінні клубу, проводяться анкетування, опитування учнів та по-можливості батьків, беруть інтерв'ю (два рази на рік). Аналіз соціологічних досліджень дає можливість:

- ✓ по перше, виявити громадську думку про діяльність підліткового клубу,
- ✓ по друге, вдосконалити зміст, форми його роботи.

Так, у 2013 році 68% опитаних відповіли, що особливо їм подобається проведення конкурсів «Найрозумніший» (по паралелях класів), тематичних вечорів та здоров'язбережувальних тренінгів, КВК, а також можливість поспілкуватися з широким колом друзів, а 18% респондентів вважають, що увагу слід приділити організації дискотек.

Таким чином організована робота підліткового клубу «Дозвілля» спрямована на **особистісне зростання учня**, дає змогу:

- сформувати організаторські та комунікативні навички;
- допомогти учням вибрати улюблений вид дозвільних занять, згуртувати учнівський колектив, активізувати роботу в позаурочний час;
- поєднати серйозні заняття учнів з невимушеним спілкуванням, грою;
- встановлювати наступність інтересів між учнями різного віку;
- створити умови для виявлення творчого хисту дітей;
- виявляти та розвивати здібності;
- формувати навички культури життєтворчості, здорового способу життя, змістовного дозвілля учнів, схильних до правопорушень.

Науково-методичне забезпечення виховної системи школи

Науково-методичне забезпечення виховної системи Школи зростання особистості спрямоване на формування інноваційного стилю діяльності педагогічного колективу. З цією метою у школі організована робота:

1. **трьох методичних комісій** класних керівників **1-4, 5-7, 8-11 класів**;
2. **творчої групи** класних керівників, що працює над вирішенням проблеми *«Вдосконалення виховної системи Школи зростання особистості»*;
3. **науково-практичного постійно діючого семінару** класних керівників 1-11 класів за проблемою *«Тренінгові методики формування в учнів мотивації здорового способу життя»*.

Мета науково-методичної роботи: забезпечення зростання рівня професійної компетентності педагогів як умови успішної реалізації особистісного зростання учнів, оновлення навчально-виховного процесу. У цій роботі забезпечується комплекс практичних заходів щодо:

- ◆ вирішення проблеми, над якою працює школа *«Розбудова виховної системи Школи зростання особистості»*;
- ◆ *впровадження інноваційних технологій* у практику педагогічної виховної діяльності класних керівників,
- ◆ *вивчення та пропаганда передового педагогічного досвіду* виховної роботи (вивчено досвід 13 кращих творчих класних керівників),
- ◆ *підвищення професійної кваліфікації* вчителів, розвиток компетентності і творчих пошуків нових методик, форм, прийомів,
- ◆ *пошук оптимальних шляхів* підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Для реалізації науково-методичного забезпечення виховного процесу ми використовуємо **активні форми роботи з дорослими:**

- ✓ семінари-практикуми,
- ✓ презентації інноваційних виховних ідей і технологій,
- ✓ педради-консиліуми,
- ✓ тематичні педради,
- ✓ моделювання і проектування виховного впливу,
- ✓ моніторинг виховної діяльності (анкетування, тестування),
- ✓ круглі столи,
- ✓ взаємовідвідування виховних заходів,
- ✓ тематичні тижні,
- ✓ ярмарки педагогічних ідей і технологій,
- ✓ розробка методичних рекомендацій на допомогу класним керівникам,
- ✓ індивідуальні співбесіди щодо планування і організації виховного процесу та інше.

Забезпеченню зростання рівня професійної компетентності класних керівників сприяють впровадження **нетрадиційних форм методичної роботи:**

- ✓ майстер – класи,
- ✓ методичні ринги,
- ✓ мозкова атака,
- ✓ тренінги,
- ✓ творчі звіти,
- ✓ методичні діалоги,
- ✓ презентації виховних систем класів,
- ✓ методичне казино та інше.

В результаті такої науково-практичної роботи класних керівників, вчителів школи опрацьовано **АЛГОРИТМ** діяльності класного керівника та учня, які схематично виглядають так:

Таким чином організована *методична робота* дає можливість сприяти формуванню у класних керівників **вміння**:

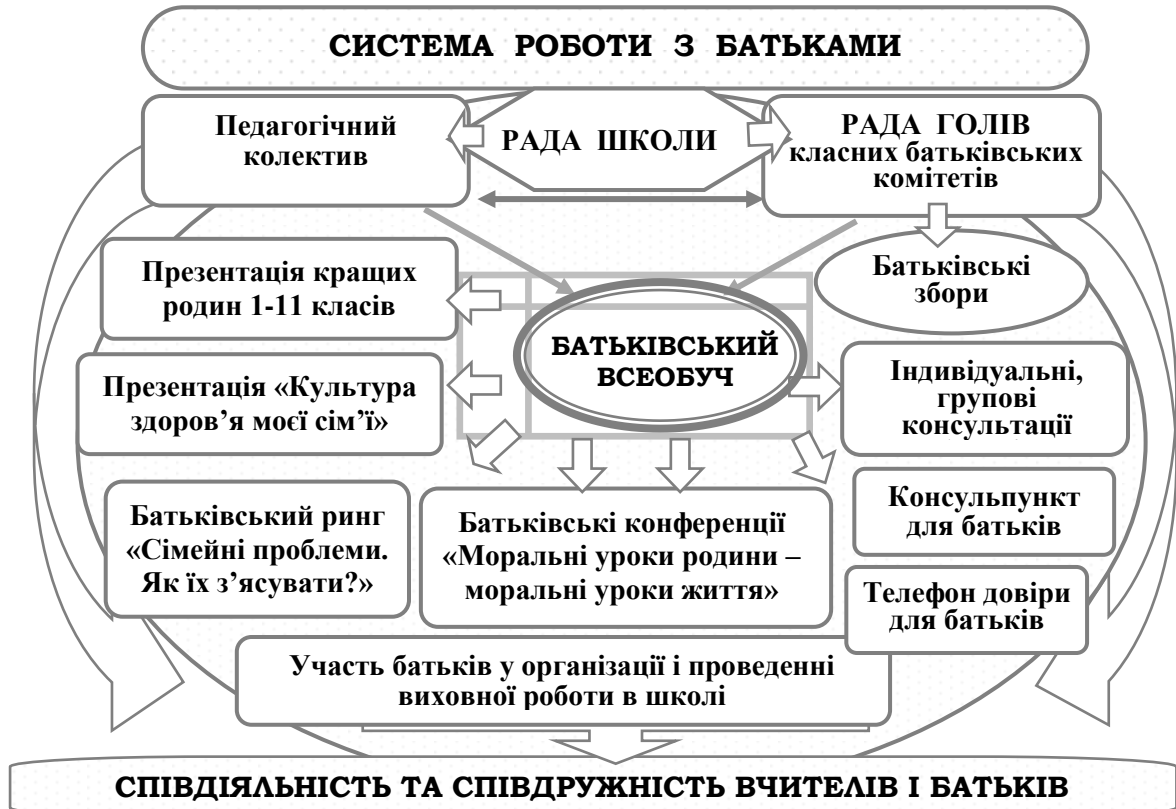
- ◆ практично впроваджувати в роботі з класним колективом ідеї розбудови виховної системи Школи зростання особистості;
- ◆ здійснювати індивідуальний підхід до вирішення виховних проблем, сприяти забезпеченню способу життя кожного учня;
- ◆ плідно співпрацювати з учнями, батьками, вчителями, враховуючи їх інтереси і запити;
- ◆ впроваджувати елементи інноваційних виховних технологій.

Так, у 2012-2013 навчальному році методичні комісії класних керівників та творча група класних керівників 1-11 класів працюють над *проблемою* розбудови виховної системи Школи зростання особистості та **вирішення наступних завдань**:

- ◆ розвитку та самовдосконалення особистості учнів;
- ◆ вдосконалення культури міжособистісного спілкування;
- ◆ гуманізація, олюднення стосунків (*виховання поваги до людей, суспільства, природи, Батьківщини*);
- ◆ впровадження діяльнісного підходу (*виховання відповідального ставлення до праці, до навчальної і практичної творчої діяльності*);
- ◆ естетизації особистості та середовища (*вміння жити за законами краси, правильно розуміти і створювати прекрасне в житті*);
- ◆ виховання почуття турботи за родину та гордості за Батьківщину.

Взаємодія з батьками

Важливим компонентом успішного функціонування виховної системи Школи зростання особистості є співпраця та партнерство з батьками, спрямованої на формування у батьків відповідальності за виховання й розвиток дітей, їх навчання.

Оскільки відношення батьків до потреб виховання не є однозначним, ми намагаємося відповідно будувати свої взаємовідносини з ними так, щоб *допомогти дитині* зберегти душевний комфорт в умовах сім'ї і школи. Нами опрацьований наступний **алгоритм цієї роботи**:

1. Добір відомостей про емоційний мікроклімат сім'ї (від учнів і батьків) шляхом проведення анкет: «Ти і твої батьки», «Ми і наші діти».
2. Визначення рівня взаємостосунків батьків з учителями за допомогою анкети «Ми і наші вчителі».
3. Проведення батьківських зборів на тему «Вплив емоційного фону сім'ї на формування особистості учня».
4. Проведення спільних зборів батьків і вчителів з метою вироблення та накреслення шляхів поліпшення виховного впливу сім'ї на дітей та встановлення кращих контактів між батьками і вчителями.
5. Визначення кожним із батьків найбільш сприятливих форм і методів виховної роботи з дітьми та можливостей батьків у здійсненні роботи з учнями класу.

У практичній виховній співпраці з батьками ми використовуємо як традиційні, так і нестандартні форми роботи. У школі діє батьківський всеобуч. Класними керівниками проводяться індивідуальні і групові консультації. Організовано роботу телефонів довіри для батьків.

Школою спільно з *батьківським комітетом школи* щорічно проводяться **презентації кращих родин** по паралелях класів, що дозволяє підвищувати рівень культури сім'ї, гуманізації спілкування дітей і батьків, розповсюджувати кращий досвід сімейного виховання.

Ефективним засобом формування мотивації на здоровий спосіб життя стали тематичні тижні і презентації «**Культура здоров'я моєї сім'ї**», проведення яких забезпечує об'єднання зусиль вчителів і батьків щодо формування в учнів здоров'язбережувальної компетентності.

Така робота спонукає батьків до тіснішої співпраці з класними керівниками, надання допомоги у корекції поведінки учнів, участі у підготовці та проведенні виховних заходів.

У шкільному кабінеті виховної роботи діє **консультант для батьків**, до його роботи залучаються психологи міського центру соціальних служб для дітей та молоді, управління у справах сім'ї та молоді, що дозволяє проводити оперативну корекцію виховних впливів сім'ї та школи.

Варіантів роботи у системі «**вчителі – учні – батьки**» багато, та основа їх єдина – *пошуки конструктивних шляхів взаємовідносин* на основі довіри, взаємоповаги, взаємодопомоги, доброзичливості. Створена система роботи з батьками, співдіяльність та співдружність вчителів і батьками є вагомим підґрунтям у вихованні високорозвиненої особистості.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ШКОЛИ ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Для забезпечення ефективного впровадження виховної системи Школи зростання особистості заступником директора школи з виховної роботи спільно з класними керівниками 5-11 класів здійснюється *моніторинг* рівня сформованості вихованості учнів і з використанням різних методів та прийомів:

- ✓ спостереження,
- ✓ анкетування,
- ✓ тестування,
- ✓ опитування,
- ✓ ранжирування,
- ✓ аналіз продуктів творчої діяльності,
- ✓ бесіди тощо.

Творчою групою класних керівників, що працювала над проблемою розбудови виховної системи Школи зростання особистості, були визначені наступні **КРИТЕРІЇ сформованості рівня вихованості учнів як показника успішної реалізації виховної системи:**

- Рівень сформованості моральної культури** (*узгодженість між моральними знаннями, переконаннями, поведінкою*).
- Рівень сформованості вміння робити ціннісний вибір** (*активні види діяльності, спілкування, розваг*).
- Рівень розвитку комунікативних умінь і навичок** (*прагнення до спілкування, до співпраці, вміння працювати в групі, чуйність і взаємодопомога, ініціативність у спілкуванні*).
- Рівень інтелектуального розвитку** (*інтерес до здобуття нових знань і вміння застосовувати їх у практичній діяльності здатність генерувати нові ідеї*).
- Рівень сформованості вмінь самоаналізу особистості** (*активності, моральної позиції, колективізму, громадянськості, працелюбності, творчої активності, вольових якостей*).
- Рівень сформованості операціональних вмінь** (*вміння керувати собою, усвідомлення цілі, наявність творчого підходу, вплив на оточуючих, організаторські здібності, відповідальність перед колективом, вміння вирішувати проблеми*).
- Рівень соціальної креативності** (*уміння швидко орієнтуватись, приймати нестандартні рішення, мобільність входження у колектив, уміння приймати відповідальність за колективні дії та рішення*).

Порівняльний аналіз рівня вихованості учнів 6-11 класів нашої школи, проведений на основі розроблених «Критеріїв сформованості рівня вихованості учнів» (наведено нижче), свідчить про результативність виховного процесу Школи зростання особистості за два роки.

№п/п	Рівень вихованості учнів	2010 р.	2013 р.
1	Рівень сформованості моральної культури	68%	78%
2	Рівень сформованості вміння робити ціннісний вибір	59%	68%
3	Рівень розвитку комунікативних умінь і навичок	64%	84%
4	Рівень інтелектуального розвитку	74%	84%
5	Рівень сформованості вмінь самоаналізу особистості	64%	74%
6	Рівень сформованості операціональних вмінь	74%	79%
7	Рівень соціальної креативності	74%	85%

Моніторинг стану виховного процесу Школи зростання особистості свідчить, що:

- ◆ значно підвищився рівень сформованості моральної культури, суттєво зросла узгодженість між моральними знаннями, переконаними і вчинками учнів 6-11 класів;
- ◆ підвищився рівень розвитку комунікативних умінь і навичок (на 20%), сформованості операціональних вмінь, соціалізації учнів у громаді і соціальної креативності; старшокласники користуються авторитетом серед однолітків міста; до складу учнівської палати міської молодіжної ради (парламенту) обрано 5 учнів нашої школи, серед них – заступник голови парламенту.

Як свідчить порівняльний аналіз рівня вихованості учнів 6-11 класів, у подальшій роботі особливої уваги слід приділити питанням формування вмінь учнів робити ціннісний вибір, самоаналіз особистості.

Статистичні дані підсумків участі учнів школи у різних заходах свідчать про зростання кількості їх учасників, переможців і призерів. Це участь:

► у міських, обласних предметних олімпіадах, секціях МАН, виставках, інтелектуальних конкурсах (2011 р. Руснак О. – призер Республіканської виставки технічної творчості школярів; 2013 р. Якубенко С. – призер обласних олімпіад з біології і географії; Ющенко І. – призер обласного етапу захисту науково-дослідницьких робіт МАН (секція «Історія України»);

► у конкурсах дитячої творчості різних рівнів (творчі колективи школи багато років є лауреатами I ступеня обласного етапу Всеукраїнського фестивалю «Чисті роси»);

► у військово-спортивних змаганнях (п'ять років поспіль загін юнамармійців школи – переможець і призер міських конкурсів строю і пісні, конкурсу «Нумо, хлопці!»);

У рамках проведення міського етапу Всеукраїнського конкурсу «Якби мером був я» вже два роки визнані кращими проекти соціально-економічного розвитку міста Котовська, представлені старшокласниками школи.

Продовжує успішну діяльність **шкільний підлітковий клуб «Дозвілля»**, який став соціокультурним центром для підлітків у інфраструктурі міста Котовська. У клубі можуть розвинути свої таланти й здібності учні не тільки нашої школи, а й інших шкіл міста. Сьогодні клуб став улюбленим центром змістовного дозвілля підлітків мікрорайонів міста Котовська «Північний» та «Михайлівка».

Школа стала **центром пропаганди** здорового способу життя та профілактики шкідливих звичок у місті Котовську:

- Протягом 11-ти років у школі успішно реалізується **проект «Діалог»** щодо впровадження Комплексної програми МОН України «*Формування навичок здорового способу життя в дітей і підлітків*» (для школярів підліткового віку). Підготовлено 22 вчителя-тренера з шкіл міста, активно працюють близько 70 волонтерів - учнів у різних школах міста (*обласний тренер Фокіна Т. В.*).
- На базі школи традиційно працює **літній табір – тренінг «Молодь обирає здоров'я»** для підлітків міста, який активно діє вже чотири роки. Його роботу організовує і проводить школа спільно з управлінням у справах сім'ї та молоді Котовського міської ради.

Важливим показником рівня вихованості школярів є ще й те, що протягом 23-х років нікого з учнів школи не брали на облік у службі у справах неповнолітніх Котовського міської ради, кримінальній міліції у справах дітей УМВС України.

Результатом реалізації завдань виховної системи Школи зростання особистості є готовність учнів до життя у сучасних умовах, створення умов й можливостей їх особистісного саморозвитку, підвищення їх самооцінки, набуття учнями навичок самопізнання, самокорекції, самовиховання, а також найважливіших життєвих компетентностей: інформаційно-комунікативної, соціальної, навчальної, культурної, здоров'язбережувальної, це – **ОСОБИСТІТЬ**, яка відкрита до сприйняття інших культур, цінує свободу, поважає людську гідність та індивідуальність, набуває потенціалу здатності до успішної самореалізації у сучасному житті.

Сьогодні продовжується розбудова виховної системи *Школи зростання особистості*. У практичній виховній діяльності педагогічний колектив нашої школи здійснює подальші пошуки механізмів, оптимальних шляхів розбудови комфортного виховуючого середовища на засадах гуманізму, демократії, толерантності, співтворчості учителів, учнів, батьків та громади у вирішенні сучасних проблем виховання підростаючого покоління, а орієнтиром є розроблена нами модель випускника Школи зростання особистості.

МОДЕЛЬ ВИПУСКНИКА

Школи зростання особистості, що самоактуалізується, якій притаманні:

- ☞ активне сприйняття дійсності і здатність добре орієнтуватись в ній;
- ☞ сприйняття себе та інших людей такими, якими вони є;
- ☞ розвинені творчі здібності, креативність;
- ☞ здатність до глибокого розуміння життя, адекватно оцінювати його;
- ☞ вибір у житті нових шляхів;
- ☞ вміння покладатися на свій розум, почуття, з урахуванням досвіду інших;
- ☞ відкрита і чесна поведінка у всіх ситуаціях;
- ☞ здатність брати на себе відповідальність, а не ухилятися від неї.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Підручник. К. : Либідь, 2008. – 348 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Навч. посіб. – К.: Академвидав. 2004. – 230 с.
3. Єрмаков І. Г. Виховання життєтворчості: моделі виховних систем. – Х.: Вид. група «Основа», 2006. – 224 с.

4. Інноваційність виховного процесу в сучасному освітньому просторі: теоретичні основи та досвід творчих освітян Одещини. / Упоряд. О. І. Чешенко. – Одеса, 2011. – 189 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указ Президента України № 344/2013 від 25.06.2013 р.
6. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України. Наказ МОН України від 31.10.2011 року № 1243.
7. Пальчевський С. С. Моделювання педагогічного середовища. / Упор. М. О. Люшин. – Х. : Вид. гр. «Основа», 2012. – 128 с.
8. Русова С. Нова школа // Вибр. твори. – К., 1996. – С. 207-219.
9. Сазоненко Г. С. Педагогічні технології. – К., 2009. – 126 с.
10. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.
11. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5 т. – К., 1976 - 1977.
12. Сухомлинський В. О. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи. / Шлях освіти. 1996. – № 1.
13. Сковорода Г. С. Повне зібрання творів: У 2-т. – К., 1973.
14. Ушинський К. Д. Про сімейне виховання. – К., 1974.
15. Фокіна Т. В. Програма самовдосконалення особистості учнів «Вчитися жити в сучасному світі» (для учнів 6-11 класів). / Т. В. Фокіна. – Одеса, 2012. – 76 с.
16. Фокіна Т. В. Програма «Толерантна особистість» // Виховна робота в школі. – 2011. – № 10.
17. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності // Школа. Інформ.-метод. ж. Б-ка «Шкільного світу». – 2006. № 7. – С. 16-49.
18. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.
19. Черкашенко В. О. Формування виховної системи школи. / Черкашенко В. О., Сорока Г. І. Методичне забезпечення виховної роботи. – Харків: Основа, 2004. – 112 с. – (Б-ка ж. «Управління школою», Вип. 8 (19)). – С. 5-72.
20. Чешенко О. І. Проектування виховної діяльності: досвід та тенденції розвитку // Наша школа. – 2007. – №4. – С. 32-38.
21. Чешенко О. І., Ягоднікова В. В. Інноваційна спрямованість процесу виховання на сучасному етапі розвитку освіти // Наша школа. – 2008. – №4.
22. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання та виховання учнів. / Навч.-метод. збірник. Інтерактивні вправи та ігри. – Харків, 2009. – 144 с. – (Серія «Адміністратору школи»). – С.85-142.
23. Ягоднікова В. В. Розвиток мотивації педагогів до інноваційної виховної діяльності. Науково-методичний посібник / В. В. Ягоднікова. – Одеса, 2013 – 114 с.
24. Ягоднікова В. В. Теорія та методика виховання лідерів. Навчальний посібник. / В. В. Ягоднікова. – Одеса., 2010 – 231 с.
25. Ягоднікова В. В., Чешенко О. І. Формування інноваційного потенціалу класних керівників в системі методичної роботи загальноосвітнього закладу // Наша школа. – 2011. – Вип. 4. – С. 48 -53.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Фокіна Тетяна Вікторівна – заступник директора з виховної роботи Котовського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня I-III ступенів школа – ліцей» Одеської області, вчитель російської мови та світової літератури, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист. Член правління обласного клубу «Творчість» творчо працюючих заступників директорів з виховної роботи при Одеському обласному інституті удосконалення вчителів; член обласної творчої групи, керівник обласного майстер-класу (2005). Рішенням експертної комісії «Обласного Ярмарку педагогічних ідей і технологій» (2009, 2012) нагороджена «Авторськими свідоцтвами» (2). Конкурсне журі Міжнародного фестивалю «Педагогіка XXI століття» (2012) присвоїло автору «Сертифікат» за розробку Програми «Вчитися жити в сучасному світі». Досвід увійшов до Всеукраїнського банку педагогічних ідей та збірки «1000 + 1 ідея сучасної української школи».

Адреса передового досвіду: Котовський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня I-III ступенів школа – ліцей» Одеської області
Адреса: 66301, вул. Луначарського, 63, м. Котовськ, Одеська область, Україна.
Телефон: (04862) 401-13
E-mail: zosh3@mail.ru
Web-сторінка: Kotovsk-school3.at.ua.